

שאל אמר: לא יומת איש ביום הזה כי היום עשה ה' תשועה בישראל (שמואל א יא יג).
 דוד אמר: היום יומת איש בישראל, כי הלא ידעתי כי היום אני מלך על ישראל (כאן פסוק כג).

המחנך: העניין האחרון בפרשה זו הוא קצת מסובך. הפעם אין דוד סולח לגמרי, אלא רק למחצה. מהו הדבר?

תלמיד: בשערי ירושלים פגש בו מפיבשת בן יונתן. דוד שאלו למה לא יצא יחד עם האנשים הנאמנים לו.

המחנך: האם היה איזה שהוא יסוד לשאלת דוד זו? הזכרו במה שלמדתם על כך.

תלמיד: כן, ציבא נערו אמר לדוד כי הוא מחכה ששיבו לו את מלכות אביו.

המחנך: דברים מעין אלה שאמר ציבא, הם דברי "לשון הרע", שיש לשקול יפה אם לקבלם או לא, ואם יש תועלת בקבלתם. באופן שהדבר אסור, זהו איסור חמור. דוד קיבלם מיד. הוא אף החריס את נכסי מפיבשת ומסרם לציבא. למעשה לא היה כל ערך באותה שעה לדבריו של דוד ביחס לנכסי מפיבשת, שלא היו בתחום מלכותו, בכל זאת הבטיחם לציבא. עתה הכחיש מפיבשת את דברי ציבא. בכל זאת נשאר דוד במידה רבה באמונתו לציבא ולא רצה לחקור בפרטי הענין, אבל החזיר למפיבשת חצי נכסיו בלבד ואת החצי השני מסר לציבא.

לדעה אחת בגמרא עשה עוול למפיבשת, והעונש גדול היה.

תלמיד: אם כן לא כל מעשי דוד הם הוראה לדורות.

המחנך: כל מעשיו הם הוראה לדורות. אבל כאן יש דבר יוצא מן הכלל שנתפרש בתורה שבעל פה ונכתב בגמרא (שבת נו) כי זה היה מכשול. ראינו שגם בענינים אחרים שגה דוד. עליהם נכתב במפורש. אני אמרתי רק ביחס לדברים שאין הנביא מגנה אותם וגם בתורה שבעל פה לא נאמרו עליהם דברי בקורת.

פרק כ

פרק זה יש ללמוד בביאור המילים בלבד והסברות קצרות אגב פירושו הפשוט. להלן כמה הסברים נחוצים.

לפסוק ב:

תלמיד: למה עם ישראל נמהר כל כך. בגלל דבר קטן הם ממהרים לבטל את מלכות בית דוד.

המחנך: זו ודאי חרפה לנו. אולם יש גם אפשרות להבין את האנשים של הימים ההם. הם

היו מזועזעים מן המאורעות שבאו עליהם מעת שביקשו מלך. המבוכה גברה לאחר מרד אבשלום. בהצטרפותם לקריאת שבע בן בכרי יש לראות לא כל כך הסתלקות ממלכות דוד, אלא מן המשטר המלוכני בכלל, שכל כך חפצו בו בתחילה, ועתה גרם מבוכות רבות. במשך ימי מבוכה אלו לא נראו הנביאים, כי לא בא אליהם דבר ה' במאורעות אלה.

תלמיד: למה?

המחנך: קשה להשיב. דרושה זכות גדולה כדי שה' ישלח נביאים מיוחדים להדריך את העם, ובימים אלו נעדרו זכויות אלה, או שכל הדברים האלה היו נסיון גדול והוטל על העם למצוא את הפתרון בכוחות עצמם, למען ילמדו לחיות חיים רוחניים לפי בחירתם הטובה.

לפסוק ח:

המחנך: יואב נפגש עם עמשא בגבעון. אילו זכרונות עוררה גבעון ביואב?

תלמיד: את המלחמה עם אנשי אבנר (לעיל ב יב-לב).

המחנך: מאז עברו יותר משלושים שנה. זכר אבנר והשינויים בדעתו כבר שייך היה לעבר הרחוק. עתה ראה יואב לפניו איש שני דומה לאבנר. עמשא היה מידידיו הראשונים של דוד, בעת המרד עמד בראש הצבא שנלחם נגדו וביקש להמית את דוד. עתה יצא בשליחותו של דוד.

כאמור ראה דוד את מינויו של עמשא כדבר הכרחי בשביל למנוע את פילוג העם. זה לא הועיל. שבע בן בכרי ביטל בנקל את כל תכניות דוד והעם התפזר. עמשא בכל זאת נשאר בתפקידו.

יואב מחליט לקחת את הדין לידו. באיזו מידה להט לבבו מעלבוננו האישי? הגמרא מוסרת שעד יומו האחרון העיד על עצמו שקינא את כבוד האמת ולא את כבוד עצמו. גם הפעם אין דוד מענישו, ויואב עומד בראש הלחימה נגד המורדים החדשים. אין בדברי הנביא הסברה על כל הענין. לכאורה נראה יואב אך כשליח מקרי להעניש איש חייב. אולם לאחר שנים אחדות, לפני מותו של דוד, מביע דוד את זעמו, שהיה עצור כל הזמן, נגד מעשה זה, ולבסוף בא יואב על עונשו על ידי שלמה. גם בהתנהגות זו של דוד יש לראות דוגמה כיצד לטפל באנשים מסוגו של יואב בתקופת מבוכה. בכל המקרים האלו אי אפשר היה לחייב את יואב לפי דין תורה, אלא רק לפי דיני המלכות. חוקה קבועה של דיני מלכות כנראה לא היתה ודנו בכל דבר לפי המצב ותועלת השעה. לא נכתב על מקרים כאלו בעתיד. אולי גם נקבע חוק כיצד להעניש אנשים כאלו.

לפסוק יט:

התארים "שלמי אמוני ישראל" ו"נחלת ה'" הנשמעים מפי האשה מהעיר הרחוקה אבל בית מעכה, הם עדות הבאה מתוך העם, על המעמד הרוחני של עם ישראל בימים ההם. המקום

הרב שהנביא מקדיש לתקלות מטיל צל על עם ישראל. יש לדעת שלא להאפיל על "נחלת ה'" ו"שלומי אמוני ישראל" בגלל המאורעות העצובים, שגם הם היו על רקע רוחני בעיקר.

לפסוק כג:

יש להשוות את רשימת ראשי העם שבפסוק זה לרשימה שלעיל בפרק ח, טז. שמות קשה לזכור, אבל שמות אלה כדאי שיהיו זכורים קצת. את ההשוואה יש לעשות על הלוח ולהציע לתלמידים להעתיקה.

ח, טז.

א. יואב בן צרויה, על הצבא.

ב. יהושפט בן אחילוד, מזכיר.

ג. צדוק בן אחיטוב.

ד. שריה, סופר.

ה. בניהו בן יהוידע.

ו. הכרתי והפלתי.

ז. בני דוד, כהנים (ממונים על תלמידי החכמים

בעם)

כ, כג.

א. יואב אל כל הצבא ישראל.

ב. בניהו בן יהוידע, על הכרתי והפלתי.

ג. אדרם, על המס.

ד. יהושפט בן אחילוד, המזכיר.

ה. ושוא, סופר.

ו. צדוק ואביתר, כהנים.

ז. עירא היאירי, כהן לדוד.

התפקידים העיקריים הנזכרים כאן הם: שר צבא, מזכיר, סופר, כהנים. ברשימה השניה נזכר גם שר מסים (שיאריך ימים בתפקידו עד שיהרג בעת המרד נגד רחבעם בן שלמה).

בדברי הימים (א כז) נזכרים תפקידים רבים אחרים: על אוצרות המלך, על עושי מלאכת השדה, על הכרמים, על הזיתים, על הבקר, על הגמלים, על הצאן, יועצי המלך ועוד.

פרק כא (פסוקים א-ה)

גרים בישראל.

המחנך: אנו מתקרבים לסיומו של ספר שמואל. בספר זה למדנו על פרטים רבים ושונים מחיי ישראל. אולם מעט מאוד ראינו את העם עצמו בפעולתו היום יומית, בתגובתו על המאורעות. מן האמור בפרק זה רואים שלא היו הזנחות רבות בחיי העם. אולם בכמה שטחים נהגו שלא כראוי. האחד מהם היה יחסם לגבעונים, מיעוט קטן שחי בארץ בתוך בני ישראל.

נחזור ונראה מה ידוע לכם על גבעונים אלו. אימתי נזכרו לראשונה?